

РЕЙ БРЕДБЕРІ ТУМАННИЙ ГОРН

Там, в холодних водах, далеко від землі, ми щоночі чекали, коли прийде туман. Він приповзав, і ми змащували мідні деталі механізмів, вмикали ліхтар на вершині кам'яної башти. Два птаха в сірому небі, МакДанн і я, слали промінь: червоний, білий, потім знову червоний на пошуки самотніх кораблів. А як вони не побачать наших вогнів, не біда, завжди є наш голос, величний глибокий рев Туманного Горна. Він продирався крізь клапті туману, і перелякані чайки здіймалися геть, наче підкинуті карти, а хвилі піднімалися і шипіли...

— Тут самотньо, але ж ти до цього вже звик, правда? — спитав мене МакДанн.

— Так, — відповів я. — Слава Богу, ти гарний співрозмовник.

— Що ж, завтра твоя черга їхати на континент, — сказав він. — Танцювати з дівчатами та пити джин.

— Скажи, МакДанне, про що ти думаєш, коли я залишаю тебе тут одного?

— Про таємниці моря, — МакДанн запалив люльку.

Було чверть на восьму. Холодний листопадовий вечір, опалення увімкнене, жовтаве світло заливає все навкруги, у глибині башти реве Туманний Горн. На 100 миль від берега жодного поселення, лише дорога самотньо плететься крізь безлюдні землі до моря, декілька автомобілів на ній, двомильна смуга холодної води аж до нашої скелі та вряди-годи якийсь корабель.

— Про таємниці моря, — задумливо промовив МакДанн. — Ти знав, що океан, чорти б його взяли, найбільша в світі сніжинка? Він тремтить, нуртує, тисячі форм і барв, і ніколи не повторюється. Дивовижно! Одної ночі, багато років тому, коли я був тут сам, з глибин піднялися усі риби моря. Щось заставило приплисти їх в нашу бухту. Тремтячи і виблискуючи, вони завмерли тут і пильно вдивлялися в промені ліхтаря – червоний, білий, червоний, біле світло над ними, тож я бачив їх дивні очі. Мене пройняв холод. Вони нагадували павичевий хвіст, що до самої півночі плавав затокою. А потім в одну мить, не видавши ні звуку, вони розтанули, мільйони і мільйони риб попливли геть. Маю гадку, що вони, коли можна так сказати,пливли сотні миль на паломництво. Дивно. Але ти тільки подумай, як башта має виглядати для них. Здіймається на 70 футів вгору, сяє Господнім вогнем, виповнює тишу стоголосим ревом. Вони більше ніколи не поверталися, але, як ти гадаєш, може, ті риби на мить подумали, що з'явилися на очі своєму Повелителю.

Я здригнувся. Пильно вдивлявся в сірий газон моря, що простягався в ніщо і в нікуди.

— Чого там тільки немає, — МакДанн кліпав очима, нервово пахкаючи димом. Весь день його щось непокоїло, та він не говорив, що саме. — Хоч ми й маємо всі ці механізми і так звані субмарини, мине ще десятки тисяч років, перш ніж ми ступимо на дно морське, перш ніж прийдемо в ті затонулі казкові царства і пізнаємо справжній страх. Ти тільки уяви: там, унизу, під водою, досі 300000 рік до Різдва Христового! Поки ми тут влаштовували тріумфальні паради, позбавляли одне одного земель та голів, вони жили в холодній безодні, дванадцять миль під водою, в часи настільки ж давні, як і хвіст котроїсь із комет.

— Так, це дуже давній світ.

— Ходімо. Зараз саме час розповісти тобі дещо важливе.

Піднімаючись сходами, ми рахували кроки, аби вбити час. 80. На вершині МакДанн вимкнув внутрішнє освітлення, щоб не було відблисків на товстому склі. Величезне око світла тихо хурчало, легко повертаючись в змощених пазах. Туманний Горн безперервно ревів, кожні п'ятнадцять секунд.

— Нагадує звіра, правда ж? — МакДанн кивнув головою, погоджуючись з самим собою. — Великий самотній звір, що виє вночі. Сидить на рубежі десятків мільярдів років та реве у Безодню — я тут, я тут, я тут. І Безодня озивається до нього, так-так, вона відповідає йому. Ти тут вже три місяці, Джонні, тож я краще підготую тебе. Розумієш, — МакДанн вдивлявся в нічний туман. — Зазвичай цієї пори року дещо навідується до маяка...

— Зграї риб, про яких ти згадував?

— Ні, дещо інше. Я все ніяк не розповідав тобі про це, бо гадав, що ти вважатимеш мене божевільним. Але більше тягнути не можна: якщо мої позначки на минулорічному календарі

правильні, то сьогодні воно прийде знову. Не вдаватимуся у подробиці — ти сам все побачиш. Просто сиди тут. Як захочеш, зранку можеш зібрати усі свої речі, взяти катер, переправитися на континент, забрати свою машину біля скель і їхати в якесь містечко; спати вночі при світлі — жодних запитань, я тобі не дорікатиму. Це триває ось уже 3 роки, і нарешті я тут не один – буде кому підтвердити мої слова. Почекай і ти все побачиш.

За наступні півгодини ми обмінялися лише парою слів пошепки. Коли ми стомилися чекати, МакДанн почав розповідати мені про деякі зі своїх припущень. У нього була ціла теорія щодо Туманного Горну.

— Яюсь, багато років тому, блукаючи, людина прийшла на холодний похмурий берег, довго слухала гургіт хвиль, а потім сказала: «Нам потрібен голос, що кричав би через океан, попереджаючи кораблі; я створю цей голос. Створю голос, котрий буде подібний до всіх часів і туманів, що коли-небудь були; буде він як порожнє ліжко біля тебе довгої ночі, як порожній дім, коли ти відчиняєш двері, як осінні дерева, позбавлені листя. Голос подібний до птахів, що летять на північ, пронизуючи свій шлях криком, подібний листопадовому вітру, подібний морю на важкому холодному узбережжі. Я створю настільки самотній голос, що його неможливо буде оминати і кожен, хто чутиме його, плакатиме в душі, вогнища ставатимуть теплішими і люди, слухаючи його в далеких містах, розумітимуть, як добре, що вони вдома. Я створю голос та механізм і назву його: «Туманним Горном», і всяк, хто почує його, збагне печаль вічності і минуцність життя.

Туманний горн заревів.

— Я придумав цю історію, — тихо сказав МакДанн. — аби пояснити, чому воно щороку приходиться до маяка. Мені здається, воно приходиться на поклик Горну.

— Але... — почав я.

— Шшш! — зашипів МакДанн. — Дивись! — він кивнув у бік Безодні.

До маяка щось наближалось.

Як я вже казав, ніч була холодною: у високій башті було холодно, світло спалахувало і згасало, а Горн все ревів і ревів крізь густий туман. Двоє, на маяку, ми майже нічого не бачили, але там тихе глибоке море, кольору сірого мулу, йшло крізь простір ночі, і десь вдалині водою раптом пішли брижі, за ними хвиля, бульбашки, трохи піни.

А потім з-під поверхні холодного моря випірнула голова, велика темна голова з гігантськими очима, шия. А потім, ні, не тіло — знову шия і ще, і ще. Голова здійнялася вгору на всі 40 футів на тонкій і красивій темній шії. Тільки тоді, наче острівець чорного корала, мушель та раків, з підводних глибин піднялося тіло. Майнув хвіст. Довжина монстра від голови і до кінчика хвоста, як мені здалося, була футів дев'яносто – сто.

Не знаю, що я сказав, але я сказав щось.

— Спокійно, хлопче. Спокійно, — прошепотів МакДан.

— Це неможливо! — сказав я.

— Ні, Джоні, ми неможливі. Воно було таким і за мільйон років до цього. Воно не змінилось. Це ми та світ, змінившись, стали неможливі. Ми!

З безмежною темною величчю воно повільно пливло у крижаних водах вдалині. Туман клубочився над водою, на мить стираючи його обриси. Око чудовиська ловило й відбивало наші яскраві промені: червоний-білий, червоний-білий — неначе здійнятий високо вгору диск, передавав послання древнім шифром. Монстр був таким же тихим, як і туман крізь який він плив.

— Це якийсь динозавр! — я присів і схопився за перила.

— Так, один із їхнього племені.

— Але ж вони всі вимерли!

— Ні, просто зникли у Безодні. Дуже глибоко, пішли у глибокі глибини Безодні. Хіба ж це не те слово, Джоні, справжнє слово в якому сказано так багато — Безодня. В ньому весь холод, вся темрява і вся глибина нашого світу.

— Що ми будемо робити?

— Робити? У нас є робота, ми не можемо піти. До того ж, тут безпечніше, ніж якби ми намагалися доплисти до берега на човні. Ця істота розміром з есмінець і майже настільки ж швидка.

— Але чому воно приходить сюди?

Наступної миті я отримав відповідь.

Туманний горн заревів.

І монстр відповів йому.

Цей крик прийшов крізь мільйони років води і туману. Він повнився таким болем і самотністю, що луною відбився в моїй голові. Чудовисько кричало до башти. Туманний горн ревів. Чудовисько закричало знову. Туманний горн ревів. Монстр розчахнув свою величезну зубату пащу і звук, що вирвався з неї, як дві краплі води був схожий на голос Туманного Горну. Самотній і безкінечно далекий. Звук самотності, незримого моря, холодної ночі, покинутості. Ось, яким був цей звук.

— Тепер, — зашепотів МакДанн. — ти розумієш, чому воно приходить сюди?

Я кивнув.

— Цілий рік, Джонні, цей нещасний монстр лежить ген-ген від берега, на глибині в 20 миль, вслухаючись у тишу. Цьому самотньому чудовиську, напевно, з мільйон років. Уяви собі — мільйон років. Ти зміг би стільки чекати? Можливо, воно останнє зі свого роду. Чомусь я так і думаю. І ось, п'ять років тому, тут з'являються люди і будують цей маяк. Встановлюють свій Туманний Горн, що реве і реве над Безоднею, де ти поховав себе у снах, щоб бачити світ, в якому були тисячі таких, як ти. Зараз ти один. Один у світі, який тобі чужий, світі, в якому ти маєш ховатися.

Але голос Туманного Горну прибуває і йде, прибуває і йде, і ось ти ворушишся на каламутному дні Безодні, очі, схожі на лінзи величезного фотоапарата, розплющуються, і ти пливеш. Повільно, дуже повільно, тобі важко, адже на плечах у тебе вся вага океану. Слабкий і дуже знайомий голос Туманного Горну лине крізь тисячі миль води, пічка в твоєму череві нагнітає пару, і ти починаєш повільно, повільно здійматися вгору. Харчуючись ріками медуз та косяками тріски й мересниці; ти повільно пливеш крізь осінні місяці, крізь Вересень, коли тумани тільки починаються, крізь Жовтень, коли туман гусне, як кисіль, а Туманний Горн і далі кличе тебе, і потім в Листопаді, коли ти день за день при звичаював себе до високого тиску, здіймаючись щогодини на кілька футів вгору, ти біля поверхні і ти все ще живий. Ти мусиш підніматися повільно: якщо сплинеш відразу, то вибухнеш. То ж тобі потрібно 3 місяці, аби з'явитися на поверхні, а потім іще кілька днів, щоб допливти крізь холодні води до маяка. І ось ти тут — там, у п'ятій ночі, Джонні, найбільший, чорти б його забрали, монстр, якого тільки знала Земля. А тут маяк. Маяк, що кличе тебе, маяк з точно такою ж довгою шиєю, що стирчить з води, з точно таким же тілом і що найголовніше з точно таким же, як у тебе, голосом. Тепер розумієш, Джонні, тепер ти розумієш?

Туманний Горн заревів.

Монстр відповів йому.

Я все бачив, і все розумів: мільйони років він чекав, що повернеться той, хто ніколи не повертався. Мільйони років самотності на дні моря. В Безодні. Безумний проміжок часу за який небо очистилось від літаючих ящурів, земля осушила болота, лівнівці та шаблезубі тигри, відживши своє, застигли в асфальтових калюжах, а пагорби заповнила метушня, схожих на білих мурах людей.

Туманний горн заревів.

— Минулого року, — сказав МакДанн. — це створіння всю ніч плавало колами довкола мене. Не наближалось, дивувалося, напевно. Можливо, воно боялося. І трохи злилося, адже ним було подолало стільки миль. Та наступного дня туман несподівано розвіявся, визирнуло яскраве сонце, небо стало синім, наче з картини. Монстр поплив геть від тепла і мовчання, зник і вже не вертався. Гадаю, він весь рік сушив собі голову, думав...

Зараз монстр був за якихось сотню ярдів від нас, він кричав до Горна, а Горн кричав до нього у відповідь. Коли промінь торкався ока монстра був вогонь — крига, вогонь — крига.

— Таке ось воно життя, — сказав МакДанн. — Хтось завжди чекає на того, хто ніколи не повертається. Завжди любить сильніше, ніж можуть любити його. І настає мить, коли ти хочеш знищити, те що любиш, аби тільки воно більше не мучило тебе.

Чудовисько понеслось до маяка.

Туманний Горн заревів.

— Погляньмо, що станеться, — прошепотів МакДанн.

Він вимкнув Туманний Горн.

Наступна хвилина налилася такою напругою, що ми чули, як гупають наші серця в скляному просторі башти, чули повільні слизькі повороти ліхтаря.

Чудовисько спинилося, вклякло на місці. Його величезні очі-прожектори блимнули. Паща роззявилась і забурчала, наче вулкан. Монстр крутив головою навсебіч, ніби шукав звук, що тепер канув в тумані. Він поглянув на маяк. Знову забурчав. Потім його очі спалахнули вогнем. Істота, загативши лапами об воду, піднялася і кинулася на башту, з очами налитими болем і злобою.

— Ввімкни Горн, МакДанне! — закричав я.

МакДанн схопився за рубильник. І як тільки він ввімкнув Горн, монстр знову став дибки. Я мельком побачив його величезні лапи і блискучу павутину риб'ячої шкіри між пальцеподібними кінцівками, що дряпали вежу. Гігантське око на правій частині його спотвореної муками морди виблискувало переді мною, неначе котел, в який можна впасти, захлинаючись криком. Башта задвигтіла. Заревів Туманний Горн, заревло й чудовисько. Монстр обхопив вежу і заскреготав зубами по склу. Воно посипалося на нас.

МакДанн схопив мене за руку: «Давай вниз!».

Маяк захитався і врешті решт піддався. Туманний Горн і монстр ревли. Ми впали і стрімголов полетіли сходами.

— Хутко!

Діставшись підніжжя башти, ми пірнули до маленького кам'яного підвалу, саме в ту мить, коли маяк над нами почав розвалюватись. Усе двигтіло, сипалося каміння, Туманний Горн різко вмовк. Чудовисько впало на башту. Та розвалилася. МакДанн і я мовчки стояли на колінах, чуючи, як вибухає наш світ. Зрештою, все скінчилося. Не залишилося більш нічого, окрім темряви та плюскоту морських хвиль об купу каміння.

Хіба що тільки іще один звук.

— Слухай, — прошепотів МакДанн. — Слухай.

Якусь хвилину ми просто чекали, і ось я почув його. Спершу гул набраного повітря, а за ним тужлива пісня, розгубленість і самотність величезного монстра, котрий просочуючи повітря нудотним смородом свого тіла, лежав на шарі каміння, яке відділяло нас від нього. Монстр кричав, задихаючись.

Башта зникла. Світло зникло. Те, що кликало його крізь мільйони років зникло.

І чудовисько роззявивши пащу, виповнювало все стоголосим ревом. Знову і знову ревла голосом Туманного Горну. І кораблі, що йшли тої ночі морем, не знаходили променів маяка, але чуючи, звичний голос, думали: „А ось і він: самотній крик Горна в Лонсем-Бей. Все гаразд. Ми обігнули ріг.”

Так тривало, аж до самого ранку.

Жовтогаряче сонце вже закочувалося за обрій, коли прибули рятувальники і витягти нас з-під завалів.

— Вона просто впала, — сумно промовив МакДанн. — Її сильно пошарпало хвилями — от вона й розсипалася.

Він вщипнув мене за руку.

Все розтануло. Океан був спокійним, небо — синім. Хіба що різко смердів водоростями зелений слиз на уламках маяка та прибережних скелях. Гуділи мухи. Води омивали порожнечу берега.

Наступного року збудували новий маяк. На той час я вже знайшов іншу роботу в невеликому містечку, одружився, в мене був теплий гарний будинок, його вікна виблискували жовтим листопадними ночами, двері замикалися на ключ, з димаря струмував дим. Щодо МакДанна, то він став наглядцем нового маяка, який за його вказівками тепер збудували із залізобетону.

— Про всяк випадок, — пояснив він.

Новий маяк був готовий у листопаді. Яюсь, пізнього вечора я поїхав туди, зупинив машину і довго дивився на сірі морські хвилі, слухаючи, як реве новий Горн. Один, два, три, чотири рази на хвилину, десь там вдалині, сам один.

Монстр?

Він більше не повертався.

— Пішов, — сказав МакДанн. — Повернувся в Безодню. Нарешті зрозумів, що в цьому світі не можна дуже сильно любити. Він зник в найчорніших глибинах Безодні, щоб чекати іще один мільйон років. Бідна істота. Чекати й чекати. В той час, як люди живуть і помирають на цій нещасній планеті, воно все чекає і чекає...

Я сидів в своїй машині і слухав. Я не бачив ні маяка, ні його променів, котрі мали б прорізати собою Лонсем-Бей. Я лише слухав Горн. Горн. Горн. Його крик був схожий на поклик монстра...

Я так хотів щось сказати, але навіщо?